

วิชาชีพสารสนเทศในยุคดิจิทัล*

พงศ์ศักดิ์ สังขภิญโญ**

สาระสังเขป

บทความนี้เป็นการบรรยายถึงลักษณะเด่นของยุทธศาสตร์ในด้านการจัดการความรู้และสารสนเทศ เพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และนำเสนอในความหมายของความสำเร็จในการพัฒนา สถิติปัญญา ความรู้ของมนุษย์ วิเคราะห์ด้านอุปทาน - อุปสงค์ ของการจัดการที่จะเป็นความรู้และทักษะของวิชาชีพสารสนเทศ

การจัดระเบียบโลกใหม่

การที่เศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ จะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของแต่ละประเทศที่จะเข้าถึงคลังความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล และในยุคดิจิทัลนี้จะต้องมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงระบบอย่างมีประสิทธิภาพด้วยโครงสร้างพื้นฐานทางด้านโทรคมนาคมของประเทศ เพื่อขยายผลกำลังทางด้านกระบวนการสารสนเทศ โดยเฉพาะความก้าวหน้าของ อินเทอร์เน็ต และเวปไซด์ ไซด์ เว็บ เป็นจุดสำคัญที่จะสร้างขีดความสามารถของภาคสารสนเทศให้กับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการค้า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ข่ายงานของบริษัทต่าง ๆ ของ MERCOSUL ได้จัดการสารสนเทศโดย Society for Competitive Intelligence Professionals (SCIP) ซึ่งมีโฮมเพจ คือ <http://www.Scip.org/about.html> ได้กล่าวว่า

“จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีทำให้การแข่งขันแบบใหม่เพิ่มความรุนแรงขึ้น สภาพและสิ่งแวดล้อมทางการแข่งขันแต่ละวันไม่เหมือนกัน จึงจำเป็นที่จะต้องรับสารสนเทศให้เพียงพอ ผู้บริหารจะต้องมีความเชี่ยวชาญและทักษะที่จะใช้สารสนเทศจำนวนมาก มาสู่การปฏิบัติและบริหารองค์กรไปสู่การแข่งขันได้”

* ถอดความจาก Cronin, Blaise. (1998). Information professionals in the digital age. *International Information & Library Review*. 30 (1), 37 - 50.

** อาจารย์โปรแกรมวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตัวอย่างของการนำสารสนเทศมาใช้ทั้งในระดับองค์กร-บริษัทและระดับประเทศที่ชัดเจน เช่น การทำสัญญาต่าง ๆ การติดตามคู่แข่งของบริษัท การวางแผนของธนาคารในการให้กู้ยืมเงิน และการลงทุนในต่างประเทศ หากไม่นำสารสนเทศมาใช้ในการตัดสินใจก็จะทำให้เกิดผลเสียหายน่าได้ จึงเป็นความสามารถของประเทศหรือภูมิภาคที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมในการที่จะเข้าถึงสารสนเทศทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ

จากการเปรียบเทียบด้านความสัมพันธ์ของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของแต่ละประเทศที่แตกต่างกันนั้น ความสำเร็จของเว็บไปยังผู้ใช้จำนวน 10 ล้านคน ภายในเวลา 2 ปี เท่านั้น ขณะที่โทรศัพท์ต้องใช้เวลาถึง 38 ปี โทรสาร 22 ปี และคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล 7 ปี แม้ว่าอินเทอร์เน็ต (มีใช้แต่เฉพาะเว็บ) จะเริ่มมีผู้ใช้เพิ่มมากขึ้นถึง 2 พันล้านคน ในปี ค.ศ. 2000 นั้น แต่ก็ยังมีความแตกต่างในการใช้ในแต่ละประเทศ เช่น ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1996 สหรัฐอเมริกามีแม่ข่าย (hosts) อินเทอร์เน็ตมากกว่า 10 ล้านแม่ข่าย ขณะที่บราซิลมี 77,000 แม่ข่าย และแอลจีเรีย มีเพียง 28 แม่ข่ายเท่านั้น ในขณะที่ฟินแลนด์ จะเป็นประเทศที่ห่างไกลในการเชื่อมต่อกับโลกก็ตามแต่มีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูงกว่าอีกหลายประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึง “มิติทางการเมืองในการพัฒนาคอมพิวเตอร์”

และจากการเปรียบเทียบผลผลิตทางด้านวัฒนธรรมระหว่างกาเนิดขึ้นของเว็บในปลายศตวรรษที่ 20 กับการเกิดระบบการพิมพ์เมื่อศตวรรษที่ 15 นั้น จะเห็นว่าเว็บมีอิทธิพลและเป็นเทคโนโลยีที่มีอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่ง ซึ่งบางครั้งก็ไม่สามารถทำนายล่วงหน้าได้ถึงขีดความสามารถในการทำงาน ความเป็นอยู่ในสังคม โดยเฉพาะความเคลื่อนไหวทางด้านงานสารสนเทศ ซึ่งเป็นวิชาชีพที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

จากอดีตในยุคแรก ๆ ที่ยังไม่มีสิ่งแวดล้อมทางด้านดิจิทัลที่เริ่มค่อข ๆ มีช่องว่างทางด้านตลาดใหม่ ๆ เกิดขึ้น เป็น “วัฒนธรรมสากล หรือสินค้า - ทรัพย์สินทางด้านสารสนเทศ” วิชาชีพจึงเริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับเนื้อหาทางด้าน ระบบ นโยบาย และเทคโนโลยีสารสนเทศ ขณะที่เนื้อหาหรือขอบเขตเก่าเริ่มหายไป วิชาชีพสารสนเทศก็มีความเป็นสหวิทยาการเพิ่มมากขึ้น

นิเวศน์วิทยาแห่งความรู้

อาจกล่าวได้ง่าย ๆ ว่า โลกสารสนเทศเป็นอิทธิพลอย่างหนึ่ง ที่บรรณารักษ์จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับด้านการจัดการกับทรัพยากรทางด้านหนังสือ (ซึ่งยังคงมีความสำคัญไม่เปลี่ยนแปลง) แม้ปัจจุบันงานสารสนเทศจะมีความแตกต่างจากอดีต ที่ทรัพยากรมีหลากหลายชนิด (เช่น

สื่อประสม และสื่ออื่น ๆ) วิชาชีพของบรรณารักษ์ก็ยังคงมีอยู่ในสังคมเหมือนดังเช่นบางอาชีพ เช่น นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร เป็นต้น

การเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของสารนิเทศ ทั้งทางด้านกายภาพและเสมือนจริง หรือเนื้อหา สารนิเทศ จึงทำให้การให้คำจำกัดความของขอบเขตงานสารนิเทศเปลี่ยนแปลงไป จนเกินกว่าที่จะคาดการณ์ได้เหมือนดังอดีต จึงเป็นโอกาสดีที่แต่ละบุคคล สถาบันการศึกษา หรือ / และ สถาบันทางวิชาชีพ จะต้องมีการกำหนดเนื้อหาใหม่ทางด้านวิชาชีพสารนิเทศ เช่น สารนิเทศศาสตร์ คอมพิวเตอร์ศาสตร์ ระบบสารนิเทศ การจัดพิมพ์ระบบอิเล็กทรอนิกส์ การออกแบบสื่อ ประสม และศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

กิจกรรมต่างๆ เริ่มใช้สารนิเทศเป็นพื้นฐานอย่างแพร่หลายในหลาย ๆ องค์การทุกประเภท จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดขอบเขตหรือคุณสมบัติของกลุ่มที่เรียกว่าวิชาชีพสารนิเทศขึ้น หลาย ๆ วิชาชีพ เช่น แพทย์ เภสัช กฎหมาย และวิศวกรรม เป็นต้น ต่างก็มีขอบเขตของความรู้ ที่ไม่สามารถแยกออกจากเครื่องมือของความรู้แห่งสารนิเทศเช่นกัน ตัวอย่างเช่น Genome Database เกิดขึ้นจากผลของความร่วมมือของนักพันธุศาสตร์ทั่วโลก จากโครงการชื่อ Human Genome Project เพื่อที่จะรวบรวมและแลกเปลี่ยนสารนิเทศอย่างกว้างขวางในสาขาวิชานี้ ซึ่งงานเหล่านี้อาจต้องใช้วิชาชีพสารนิเทศด้วยเช่นกัน

ในอนาคต แนวทางในการกำหนดขอบเขต การปรับทฤษฎี การปรับปรุงทักษะต่าง ๆ ของวิชาชีพสารนิเทศจะต้องแตกต่างจากอดีต จากข้อมูลของ The US. Bureau of Labor Statistics ได้จัดพิมพ์เอกสารชื่อ 1997 Occupational Outlook Handbook (<http://stats.bls.gov/oco/ocoo68.htm>) ได้ให้ข้อสังเกตถึงอาชีพนักคอมพิวเตอร์และนักวิเคราะห์ระบบ จะเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความก้าวหน้าเร็วมากจนถึงปี ค.ศ. 2005 ในขณะที่วิชาชีพบรรณารักษ์ คาดว่า เฉลี่ยแล้วความก้าวหน้าจะช้าลงกว่าอาชีพอื่น ๆ ในเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตามรายงานได้ให้ข้อสังเกตว่า วิชาชีพบรรณารักษ์จะต้องออกจากกรอบหรือขอบเขตเดิม โดยให้เหตุผลว่า “วิชาชีพ มิใช่จะทำงานแต่ทางด้านห้องสมุดในรูปแบบเดิมนั้น แต่จะรวมถึง นายหน้าค้าสารนิเทศ (information brokers) การให้คำปรึกษาบริษัทในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้บริษัทต่าง ๆ จึงมีความต้องการบรรณารักษ์มาทำงาน เพราะเป็นผู้หนึ่งที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและทักษะทางด้านองค์กร ความรู้ทางด้านระบบอัตโนมัติกับงานสารนิเทศ บรรณารักษ์สามารถตรวจสอบ พิจารณาสารนิเทศจำนวนมากและหลากหลาย เพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้ได้สอดคล้องกับความต้องการของบริษัท พร้อมกับมีความสามารถที่จะเผยแพร่สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต วิเคราะห์ระบบจัดการฐานข้อมูล ให้การฝึกอบรม และเป็นนักวิจัย”

Davenport กล่าวว่า “การที่นิเวศวิทยาทางด้านชีววิทยามีความเจริญก้าวหน้าอย่างหลากหลาย ส่งผลให้สารสนเทศทางด้านนิเวศวิทยา มีเพิ่มขึ้นอย่างมากมาด้วยเช่นกัน” ดังนั้น ความต้องการที่นอกเหนือจากเครื่องจักรกลแล้วก็คือ วิธีการจัดการสารสนเทศอย่างเหมาะสมของแต่ละองค์กร วิชาชีพทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในรูปแบบเดิมก็ยังคงมีอยู่ พร้อมกับเพิ่มทักษะใหม่ ๆ ทางด้านวิชาชีพสารนิเทศ เช่น ความสามารถในการถ่ายโอนหรือเปลี่ยนแปลงข้อมูลมาสู่รูปแบบที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถอ่านได้ การประมวลผล การใช้ข้อมูลร่วมกันและการเพิ่มคุณค่าของการใช้ประโยชน์จากสารนิเทศ

สำหรับการบริหารทางด้านอินเทอร์เน็ตในอดีตนั้น จำเป็นจะต้องมีคนกลางที่จัดเตรียมให้กับผู้บริโภค แต่ปัจจุบันการเผยแพร่สารสนเทศด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ จากตัวแทนไปสู่ผู้บริโภคโดยตรง กิจกรรมต่างๆ ด้านการขายปลีกสามารถติดต่อผ่านเว็บได้ทันที เช่น การสั่งซื้อหนังสือจากเว็บที่เป็นร้านค้าเสมือนจริง โดยผู้บริโภคเพียงนั่งอยู่กับที่หรือจะเป็นใครก็ได้ก็สามารถสั่งซื้อได้ทันที ส่วนการบริการของห้องสมุดและสารนิเทศก็จะต้องระมัดระวังที่จะไม่ให้เกิดความสับสนที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการเช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้า Peter กล่าวว่า ทุกคนมีความเชื่อว่าการสร้างข่ายงานสารนิเทศขึ้นมาเพื่อที่จะยกเลิกวิธีการเก่า จากการสำรวจโดยคณะกรรมการบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์แห่งชาติ (National Commission on Libraries and Information Science/ NCIS) แสดงให้เห็นว่า ประมาณร้อยละ 45 ของห้องสมุดประชาชนในสหรัฐอเมริกามีการเชื่อมโยงกับอินเทอร์เน็ต (ปี ค.ศ. 1997 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 76) ในการเข้าถึงและแพร่กระจายสารสนเทศ และที่สำคัญไปกว่านั้น เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1997 Bill Gate ผู้ก่อตั้งและประธานบริษัท Microsoft ได้จัดตั้งมูลนิธิชื่อ The Gate Library Foundation ได้บริจาคซอฟต์แวร์และเงิน จำนวน 400 ล้านเหรียญให้กับห้องสมุดประชาชนทั่วทั้งอเมริกาเหนือให้ผู้ใช้และชุมชนได้เข้าถึงสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต

อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับประเด็นของการจัดระเบียบโลกทางด้านสารนิเทศใหม่ ความรู้สึกของผู้ใช้และสาธารณชนทั่วไปเกี่ยวกับสถานที่ของห้องสมุดในอนาคตยังไม่ชัดเจน Benton Foundation กล่าวว่า “ชาวอเมริกันยังคงมีความรักห้องสมุดของพวกเขา” จึงเป็นการยากที่จะระบุว่าห้องสมุดใดบ้างที่เหมาะสมจะเป็นโลกดิจิทัลใหม่ ชาวอเมริกันจำนวนมากยังต้องการให้ห้องสมุดท้องถิ่นของเขายังคงสภาพในรูปแบบเดิม ดังนั้น ห้องสมุดจะต้องดำเนินการและให้บริการอย่างไร ที่ยังทรงคุณค่าในรูปแบบเดิมและดิจิทัลด้วย” ด้วยเหตุนี้จึงเป็นคำถามสำหรับวิชาชีพสารนิเทศ ว่ามีประเด็นใดบ้าง ขอบเขตอะไรบ้างที่จะต้องปรับ เพิ่มเติม เพื่อความจำเป็นของวิชาชีพ

ห้องสมุดดิจิทัล

จากการสำรวจถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะของงานสารนิเทศจากห้องสมุดดิจิทัล ซึ่งต้องใช้เวลานานกว่าจะได้คำจำกัดความของวิชาชีพสารนิเทศ (เช่น นักวิเคราะห์ระบบ ผู้ดูแลเว็บ นักเขียนโปรแกรม ผู้จัดการทรัพยากรสารนิเทศ เป็นต้น) ซึ่งเป็นวิชาชีพที่มีการแตกกิ่งก้านสาขาขึ้นมาใหม่ เป็นการรวมกันของสหวิทยาการ

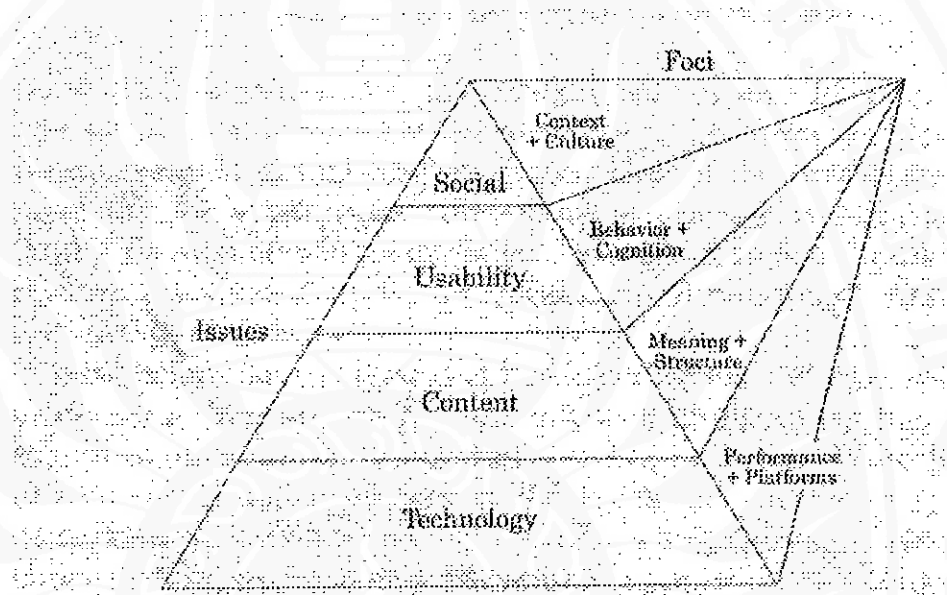
ตามความรู้สึกทั่ว ๆ ไปของการทำงานในห้องสมุดดิจิทัลเป็นการร่วมกันของเนื้อหาหลาย ๆ หน้าที่ เช่น บรรณารักษ์ นักคอมพิวเตอร์ วิศวกรอิเล็กทรอนิกส์ นักวิทยาศาสตร์ด้านการรับรู้ นักมนุษยวิทยาด้านวัฒนธรรม นักทฤษฎีด้านการจัดการองค์กร และอื่น ๆ อีกมากมาย รวมกันเพื่อที่จะให้เกิดลักษณะของงานทางด้าน การเข้าถึงและเผยแพร่สารนิเทศ ห้องสมุดดิจิทัล จึงเป็นตัวแปรที่จะทำให้เกิดโอกาสการทำงานด้านวิชาชีพสารนิเทศ

โครงการแรกของสหรัฐอเมริกา ในการพัฒนาห้องสมุดดิจิทัล โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก National Science Foundation (NSF) เพื่อวางแผนกรอบงานและติดตามการดำเนินงาน พร้อมกับมิติทางด้านพฤติกรรมและสังคมของการใช้ห้องสมุดดิจิทัล และเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1997 Santa Fe Planning Workshop (<http://www.si.umich.edu/SantaFe/report.html>) ได้รายงานซึ่งแสดงให้เห็นถึงประเด็นสำคัญ 3 ประการ ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงกรอบที่สำคัญของการวิจัยทางด้านห้องสมุดดิจิทัลในอนาคต คือผลลัพธ์ด้านระบบที่เป็นศูนย์กลาง ทรัพยากรที่เป็นศูนย์กลาง และผู้ใช้ที่เป็นศูนย์กลาง

จากความซับซ้อนด้านระบบวิศวกรรม เป็นการท้าทายในการที่จะดำเนินการจัดสร้างห้องสมุดดิจิทัล ในด้านงานเทคนิคเพื่อที่จะออกแบบทางด้าน 1. ความชัดเจนในการสืบค้นทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ 2. การใช้ทรัพยากรร่วมกันจากแหล่งต่าง ๆ 3. การจัดสร้างระบบความหมายของคำเพื่อใช้กับแต่ละสาขาวิชา 4. ดรรชนีอัตโนมัติสำหรับใช้เป็นแนวความคิดของทรัพยากร ซึ่งประเด็นทั้งหมดนี้ Schatz และ Cheng กล่าวว่า ผลลัพธ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นมิใช่แต่เพียงสาขาทางด้านวิศวกรรมอย่างเดียวเท่านั้น แต่เกิดจากการพัฒนาและความเชี่ยวชาญของหลักการทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ด้วย

จากภาพที่ 1 ได้แสดงให้เห็นถึงการออกแบบห้องสมุดดิจิทัลที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันของกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ ที่นำมาตีความใหม่เป็นแผนผังที่วิเคราะห์ถึงผลลัพธ์ทางด้านเทคนิค เนื้อหา การใช้ประโยชน์ และสังคม การออกแบบห้องสมุดดิจิทัลจะต้องสร้างขึ้นมาเพื่อสนับสนุนความต้องการของชุมชนผู้ใช้ จึงต้องอยู่บนพื้นฐานของบริบททางด้านความรู้ วัฒนธรรม และ

ความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งในช่วงแรก ๆ ได้เน้นความต้องการทางด้านพฤติกรรมกรรับรู้และการใช้ของผู้ใช้แต่ละคน พร้อมกับบริบททางด้าน สังคม การเมือง และเศรษฐกิจด้วย เช่น ค่าธรรมเนียม ความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัย การเซ็นเซอร์ จรรยาบรรณ เป็นต้น

ภาพที่ 1 การวิจัยและผลลัพธ์ของการออกแบบห้องสมุดดิจิทัล

จากการเกิดขึ้นของห้องสมุดดิจิทัล จึงมีการตั้งคำถามขึ้นมาว่าอะไรคือขอบเขต กี่ในรูปแบบเก่าจะหายไปหรือไม่ ทั้งทางด้านกายภาพ ความรู้ของบุคลากรและผู้ใช้ และการดำเนินงานของหน่วยงานด้านการให้บริการ สารสนเทศจะแพร่กระจายให้กับผู้ใช้ทั่วโลก การให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าบนเว็บ และการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ใช้มีทักษะการรู้ดิจิทัล (digital literacy)

เว็ลด์ ไซด์ เว็บ

เว็ลด์ ไซด์ เว็บ ก็จะเป็นมิติอีกด้านหนึ่งที่จะสร้างงานใหม่ขึ้นมา ก็คือวิชาชีพสารสนเทศนั่นเอง ในอนาคตการพัฒนาและความก้าวหน้าของเว็บจะควบคู่ไปกับการบริการค้นหาข่าวงานอิเล็กทรอนิกส์ search engines (เช่น Lycos, Yahoo!) และซอฟต์แวร์ (เช่น Frie-fly) มีส่วนต่อการเผยแพร่สารสนเทศ ซึ่งเว็บที่มีขนาดใหญ่ ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เฉลี่ย

แล้วอย่างน้อย 45 วัน (ดูเพิ่มเติมที่ June 1997 Santa Barbara Workshop on Human Dimensions of Knowledge Networking <http://alexandria.sdc.ucsb.edu/NSF/index.html>) ด้วยเหตุนี้วิชาชีพ สารนิเทศจึงต้องมีทักษะในการพัฒนาและประเมินทรัพยากร เพื่อที่จะแสดงบทบาทในการให้ ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเว็บไซต์ที่มีคุณภาพให้กับผู้ใช้

การที่ทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์มีจำนวนมากมายเหล่านี้ผู้ใช้ต้องการทราบเหตุผลว่า เหตุใดบางเว็บไซต์บรรณารักษ์ได้นำเสนอไว้หรือบางเว็บไซต์ถูกตัดออกไปจากหน้าเว็บเพจของ ห้องสมุด มีหลักการและแนวปฏิบัติอย่างไรในการพิจารณา หรือความสามารถในการออกแบบ เว็บไซต์ให้ง่ายและสะดวกต่อการค้นหา และค้นหาเว็บไซต์อื่น ๆ ที่สัมพันธ์กัน และสร้างความ มั่นใจเพื่อสนับสนุนและให้ความเชื่อถือในการเข้าถึงทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ (ตัวอย่างเช่น Peer-reviewed electronic journal) โดยเฉพาะจำนวนของสำนักพิมพ์ทางด้านวิทยาศาสตร์ที่ได้มี การพัฒนาเผยแพร่ในรูปของเว็บไซต์อยู่ในระดับสูง ดังนั้นสมาคมทางด้านวิชาชีพ องค์กรทาง ด้านการค้า และห้องสมุด จะต้องใช้ประโยชน์จากสารนิเทศเหล่านี้ ด้วยการพัฒนา meta site และตัวอย่างที่ดีที่สุด เช่น Medical Matrix (<http://www.medmatrix.org/index.asp>) ด้วยการนำ เสนอ การจัดอันดับ การวิจารณ์ การทำหมายเหตุเพิ่มเติม กับข้อมูลทรัพยากรทางด้านคลินิก การแพทย์ให้เป็นปัจจุบัน

ซึ่งก่อนหน้านี้งานบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ก็เป็นตัวแทนด้านความรู้ และการให้บริการสารนิเทศกับผู้ใช้ แต่ในราวปี ค.ศ. 1970 การมาถึงของการให้บริการออนไลน์ เิงพาณิชย์ จึงเป็นทางแยกที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัวของวิชาชีพบรรณารักษ์ เกี่ยวกับ เทคโนโลยีที่จะนำมาใช้แทนที่เป็นตัวกลางกับมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงทักษะการให้บริการ จากบริการด้านการสืบค้น มาเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ฝึกอบรมซึ่งเป็นงานที่ใกล้เคียงกับ งานผู้ให้บริการสารนิเทศ โดยเฉพาะในบริบทของอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีศักยภาพในการเข้าถึง ทรัพยากรออนไลน์ได้มากกว่าการใช้ห้องสมุดหรือสื่อสารนิเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะประเด็นของ ความทันสมัย

อย่างไรก็ตามสิ่งแวดล้อมทางด้านอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ก็จะต้องเกี่ยวข้องกับทางการ ดำเนินงาน ทักษะจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสารนิเทศที่จะต้องพัฒนาทักษะทางด้านวิชาชีพให้มีความสามารถในการพัฒนาและจัดการสารนิเทศอิเล็กทรอนิกส์

บทสรุป

บทความนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงทัศนะอีกด้านหนึ่งของความต้องการทางด้านสารนิเทศ ที่จะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างและหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพ ซึ่งแต่ละประเทศก็จะมีวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ดังเช่นในละตินอเมริกา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก UNESCO ให้มีโปรแกรมการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาสารนิเทศศาสตร์ที่ Universidad Simon Bolivar หรือในเวเนซุเอลา ก็มีโปรแกรมระดับประกาศนียบัตรสารนิเทศศาสตร์ ชื่อ Centro de Information Cientifica y Humanistica (CICH) ที่ The Universidad Nacional Autonoma de Miexico (UNAM) ซึ่งวิธีการใหม่นี้อาจจะเหมาะสมกว่าวิธีการเดิม เช่น สร้างภาควิชาขึ้นมาใหม่

ตัวอย่างที่เห็นชัดเจน เช่น The Department of Information Science ที่ University of Sheffied ในสหราชอาณาจักร และ Centro de Information Tecnica para a Industria (CITI) แห่ง Instituto Nacional de Engenharia e Tecnologia Industrial (INETT) ได้มีการติดต่อกับ European Community เพื่อให้การฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญการบริการสารนิเทศ โดย Less Favored Regions of the European Union หรือในกรณีอื่น ๆ เช่น ความร่วมมือด้านการศึกษาทางไกลของประเทศต่างๆ เช่น บราซิล ชิลี อาร์เจนตินา และเม็กซิโก เป็นต้น

หรือแม้แต่การเรียกชื่อหลักสูตรก็จะมีแตกต่างกันเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง สมบูรณ์ และสะท้อนแสดงให้เห็นตัวเนื้อหา การศึกษาและโปรแกรมที่หลากหลาย เช่น สารนิเทศศาสตร์ สารนิเทศศึกษา ระบบสารนิเทศ คอมพิวเตอร์และสารนิเทศศาสตร์ การจัดการสารนิเทศ เทคโนโลยีสารนิเทศ คอมพิวเตอร์ศาสตร์ การสื่อสารและสารนิเทศศึกษา การจัดการทรัพยากรสารนิเทศ เป็นต้น ส่วนโรงเรียนต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา เช่น University of Berkeley, Illinois, Indiana, Michigan, Pittsburgh และ Syracuse นอกจากจะมีชื่อเรียกหลักสูตรที่แตกต่างกันแล้ว ยังมีการคัดเลือกคณาจารย์จากหลายสาขาวิชาเพื่อให้เป็นสหวิทยาการ และสามารถผลิตบัณฑิตทางด้านสารนิเทศได้อย่างมีคุณภาพ จากข้อมูลการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของ Indiana University's School of Library and Information Science (<http://www.slis.indiana.edu/Degrees/mis/misltr.html>) ได้บรรยายว่า

“เราได้นำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อก่อให้เกิดนโยบายด้านการเข้าถึงและการออกแบบสารนิเทศ โดยเน้นทางด้านสารนิเทศและเทคโนโลยีสารนิเทศ ในบริบทที่หลากหลายที่สัมพันธ์กับมนุษย์ ทางด้านพฤติกรรม ปัจจัยการรับรู้ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สื่อและเครื่องมือ ทั้งในแง่ของการสนับสนุนและจัดวางการใช้สารนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ภาพรวมของเราก็คือ สารนิเทศและเทคโนโลยีสารนิเทศในบริบทของมนุษย์ โดยโปรแกรมจะเน้นทางด้านการวิเคราะห์และออก

แบบสารนิเทศและระบบสารนิเทศ ทั้งมิติทางด้านสังคมและพฤติกรรมของเทคโนโลยีสารนิเทศ จึงเป็นโปรแกรมที่เหมาะสมกับนักศึกษาที่สนใจอาชีพทางด้าน การจัดการสารนิเทศ การวิเคราะห์ และออกแบบระบบ ตัวแทนหรือนายหน้าค้าสารนิเทศและการสืบค้นออนไลน์ การจัดการขาย งาน การตลาดและการพัฒนาฐานข้อมูล”

โดยสรุป ความสำเร็จของการศึกษาวิชาชีพโปรแกรมสารนิเทศ จะเป็นพลังที่สำคัญ ของยุคดิจิทัล โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ 4 ด้านคือ มีความคิดกว้างไกล การวิพากษ์วิจารณ์มว ลข การเชื่อมโยงและแสวงหาการทำงานร่วมกัน โปรแกรมทางการศึกษาจะต้องมีรูปแบบและ เกี่ยวโยงทางด้านการตลาด โดยจับประเด็นของ “ความคิดทางสารนิเทศ” มาพิจารณามากกว่าที่ จะให้คำจำกัดความทางด้านอาชีพเฉพาะของตนเอง (เช่น การวิเคราะห์ระบบ) หรือสถาบัน (เช่น ห้องสมุด) ความคิดจึงมิใช่แต่เพียงเตรียมนักศึกษาให้มีทักษะความสามารถที่จะเข้าสู่ตลาด เท่านั้น แต่คุณค่าจะต้องอยู่ที่การจัดวางโปรแกรมให้มีความชัดเจนที่จะสนับสนุนการใช้ ประโยชน์ทางสังคมตลอดไป
